

Управління освіти і науки, молоді та спорту
Виконавчого комітету Коломийської міської ради
Інформаційно – методичний центр

Власна методична розробка на тему:

***“Використання структурно – логічних
схем як засіб формування правової
компетентності школярів”***

Вчитель історії та правознавства
Ліснохлібичинської загальноосвітньої
школи I-III ступенів
Коломийської міської ради
Харук Володимир Романович

2013 р.

Зміст

власної методичної розробки

I. Огляд і аналіз літератури із розглянутої теми	3
II. Опис і обґрунтування роботи з встановленням актуальності, новизни та практичної значущості	21
Опис власної методичної розробки	25
III. Оцінка й аналіз результативності на основі наукових методів збору та обробки матеріалів	31
IV. Рекомендації з впровадження ВМР в практику.....	36
V. Висновок	39
VI. Список використаної літератури	43
VII. Додаток	46
– Творчий доробок “Основи правознавства (курс лекцій у схемах)”	47

I. Огляд і аналіз літератури з розглянутої теми

„ Мистецтво навчання не потребує нічого іншого,
крім умілого розподілу часу, предметів і методів..."
Ян Коменський

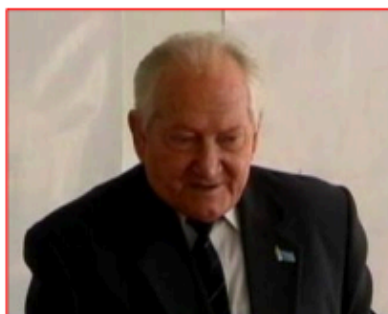
У ХХІ столітті до випускника школи, який вступає в самостійне життя і визначає своє місце в соціумі, ставляться складніші завдання, що полягають не тільки в оволодінні знаннями, а й прояві його як творчої особистості. Визначальною рисою стає стійка громадянська позиція людини. Це вимагає необхідність зміщення цілей правової освіти від засвоєння, запам'ятовування фактичної інформації до навчання способів опрацювання, структурування, аналізу правової інформації.

У зв'язку з модернізацією українського освітнього простору, концепцією профільної освіти здійснюється перехід до нових стандартів, програм і підручників. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (Постанова КМУ від 23.11.2011 р.) ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного і діяльнісного підходів, що реалізовані в освітніх галузях і відображені в результативних складових змісту базової і повної загальної середньої освіти. При цьому особистісно зорієнтований підхід до навчання забезпечує розвиток академічних, соціокультурних, соціально-психологічних та інших здібностей учнів. Компетентнісний підхід сприяє формуванню ключових і предметних компетентностей. Діяльнісний підхід спрямований на розвиток умінь і навичок учня, застосування здобутих знань у практичних ситуаціях, пошук шляхів інтеграції до соціокультурного та природного середовища.

Метою навчання суспільствознавства є створення умов для розвитку особистості компетентного, активного, відповідального громадянина України, члена європейської і світової спільноти, що здатний сприймати та ефективно відповідати на сучасні індивідуальні та суспільні виклики і загрози.

Нетрадиційні методи викладання правознавства привертають увагу вчителів можливістю форсованого вивчення великого обсягу правознавчого матеріалу, підготовкою до ЗНО. Саме цій меті служать методи і форми інтерактивного навчання, коли учні залучаються до різноманітних форм роботи на уроці, коли вони думають про те, що роблять. Переважно вчителі звертаються до зарубіжного досвіду.

Звичайно, не можна заперечувати щодо необхідності використання зарубіжного педагогічного досвіду. Але треба пам'ятати й свій рідний, близький нам вітчизняний досвід, який, до речі, використовується плідно за кордоном і для реформування освіти України. Не потрібно забувати про свої корені... та слова Т. Г. Шевченка: *“... І чужому научайтесь, й свого не цурайтесь”*.

В.Ф. Шаталов

Одним із піонерів практичного використання опорних сигналів для активізації навчальної діяльності учнів на уроці є Віктор Федорович Шаталов.

Новаторським є досвід донецького вчителя фізики В. Ф. Шаталова.

“Він був серед тих людей, які розбудили суспільство в свій час, велику країну до освіти, дитини, продемонстрували, що можна працювати значно ефективніше” – Президент Академії педагогічних наук (АПН) України Василь Кремень.

Основою методу В.Ф. Шаталова є листи опорних сигналів, об'єднані в опорні конспекти, які розробляються і роздаються попередньо. Методика В. Шаталова дає змогу без особливих якостей та обдарованості викликати інтерес до навчання учнів. Секрет полягає в тому, що інформація надається у вигляді схем, малюнків, які, як опорні сигнали, дають учням поштовх до роздуму, аналізу, згадування знайомого матеріалу. Вони використовуються з метою створення в учнів чіткого, наочного уявлення про матеріал, що вивчається.

В основі досвіду – виклад нового матеріалу укрупненими блоками, що спричиняє значне скорочення термінів вивчення окремих навчальних предметів. Це серйозно змінює технологію навчання. За методикою

В.Ф. Шаталова робота над новим матеріалом охоплює такі етапи: 1) розгорнуте, образно-емоційне пояснення вчителем відібраних для уроку параграфів; 2) стислий виклад навчального матеріалу за опорним плакатом (збільшена копія аркуша з опорними сигналами); 3) вивчення опорних сигналів, які отримує кожний учень і вклеює їх у свої альбоми; 4) робота з підручником і аркушем опорних сигналів у домашніх умовах; 5) письмове відтворення опорних сигналів на наступному уроці; 6) відповіді за опорними сигналами; 7) постійне повторення й поглиблення раніше вивченого матеріалу.

У статті В.І. Бакалюка “Методика В.Ф. Шаталова: психологічний аспект застосування опорних сигналів” розглядається психологічний аспект застосування опорних сигналів у практиці педагога-новатора В.Ф. Шаталова. Доводиться реалізація методики В.Ф. Шаталова на принципах навчання видатних дидактів. Обґрунтовується, що опорні сигнали сприяють перекладу інформації з однієї знакової форми в іншу, стимулюють розвиток творчого мислення і мовлення.

Методика В.Ф. Шаталова і теорія Я. А. Коменського

Я.А.Коменський — загальновизнаний батько дидактики. Вказавши, що виховання людини потрібно починати з освіти, Коменський розробив закінчену теорію навчання – дидактику, або як він пише у передмові до “Великої дидактики: *“універсальне мистецтво всіх вчити всьому легко, швидко, ґрунтовно, притому вчити так, щоб неуспіху бути не могло”*.

Багато викладачів вважає, що опорні сигнали — головне в методиці Шаталова. Застосування їх суттєво підвищує, в першу чергу, наочність занять, що, звичайно, позитивно впливає на їх ефективність.

Цікаво, а як реалізував цей принцип засновник педагогіки — Я.А. Коменський? Ще в той давній час Коменський сформулював “золоте правило” дидактики: *“Все, що тільки можливо, потрібно віддавати для сприйняття почуттями: що бачимо — зором, що чуємо — слухом, запахи — нюхом, що підлягає смаку — смаком, що доступно дотику — шляхом дотику”*. Коменський обґрунтував, узагальнив, поглибив та розширив досвід наочного навчання.

В. Ф. Шаталов використовує у своїй методиці засвоєння знань на основі їх багаторазового повторення. Це положення теж було реалізовано Коменським у дидактичному принципі ґрунтовності знань, який поряд з іншими правилами містив у собі й повторення кілька разів матеріалу, що вивчається.

Принцип методики Шаталова полягає в тому, щоб створити на заняттях доброзичливий психологічний клімат, який дозволяє співпрацювати з учнями, через що створюється можливість максимальної реалізації людського потенціалу. У зв'язку з тим, що світогляд Коменського складався під впливом епохи Відродження, для нього характерним є гуманізм, життєрадісність, оптимізм.

У методиці Шаталова велике значення має поєднання постійного зовнішнього контролю за засвоєнням навчального матеріалу із самоконтролем та самооцінкою. Дуже цікавим є підхід Коменського до розв'язання цієї складної задачі. Він стверджував, що один викладач може навчати 300 учнів. Для цього потрібно розділити учнів на групи (по 10 чол.) з тим, щоб заняття з ними проводили кращі учні (помічники викладача). Така організаційна форма навчання нагадує сучасне групове навчання.

Велику увагу Шаталов приділяє створенню в учнів позитивної мотивації до навчання. Це положення також реалізував Коменський. Він прагнув якомога більше та краще розвивати пізнавальні здібності учнів, “підігрівати жадобу до знань та палку старанність навчання”.

З метою розуміння матеріалу учнями з урахуванням усіх взаємозв'язків, а також для збільшення продуктивності навчання Шаталов викладає матеріал великими блоками. Подібний підхід до дидактичного забезпечення знань схожий із вимогами Коменського до викладу матеріалу: *“Потрібно так організувати навчальний матеріал, щоб він не здався учням хаосом, а був би стисло викладений у вигляді основних положень”*.

Технологія проведення занять Шаталовим орієнтована на отримання міцних знань. Тільки їх наявність може привести до творчості. Коменський у своїй теорії висунув принцип ґрунтовності, міцності знань. Він розробив правила для дотримування цього принципу: потрібно закладати міцну основу, не поспішати в навчанні, щоб учні цілком могли засвоїти навчальний матеріал та інше.

Отже, основні положення методики В.Ф. Шаталова не суперечать дидактичним принципам навчання й досить успішно реалізуються на практиці. Саме тому дуже високу оцінку новаціям Шаталова дав відомий академік, патріарх педагогічної науки М.Н. Скаткін: *“Методична система донецького педагога В.Ф.Шаталова дозволяє вирішувати саму важку педагогічну проблему – залучення кожного учня до постійної напруженої розумової праці, виховати пізнавальну самостійність як якість особистості, укріпити в кожному учні почуття власної гідності, впевненості в своїх силах та здібностях”*.

С.Н. Лисенкова

Методи С.Н. Лисенкової: використання опорних схем, коментоване управління, випереджаюче навчання. У чому ж полягало новаторство цієї

московської вчительки початкових класів? Перспективно-випереджаюче навчання здійснювалося з використанням опорних схем при наявності прокоментованого керування навчальним процесом.

Використання опорних схем. Опорні схеми, або опори – це висновки, які виникають на очах у учня в момент пояснення і оформляються у вигляді таблиці, карточок набірного полотна, креслення, малюнка. Головне у роботі з ними – це постійне їх використовувати, а не звертатись до них час від часу. Схема стає усвідомлення причинно-наслідкової залежності і зв'язків. Наступний метод, яким послуговувалася С.Н. Лисенкова, – це коментоване навчання. На її уроках матеріал пояснювала не лише вона сама, але й учні. Висловлення думок вголос сприяє розвитку мовлення, думок, почуття відповідальності перед друзями, собою, самоаналізу, самооцінки і саморегуляції навчально-пізнавальної діяльності.

Учні, які навчаються за такими методиками, не заучують бездумно матеріал, а усвідомлено сприймають його, в змозі самостійно скласти правило за схемою-опорою. Це економить багато часу і сприяє розвитку все більшого зацікавлення учня навчальним процесом.

Таким чином, методи, які застосовувала С.Н. Лисенкова, сприяють формуванню у школярів творчого мислення з перших класів, а також всесторонньому розвитку дітей.

О.І. Пометун, Г.О. Фрейман

У наш час пріоритетним завданням навчально-виховного процесу в сучасній школі є всебічний розвиток школярів, зокрема творчих здібностей учнів.